

Metodika monitoringu fuzáča karpatského (*Pseudogaurotina excellens*) (Brancsik, 1874) (Coleoptera, Cerambycidae)

- **Spracovateľ metodiky:** Ing. Peter Potocký, Prof. RNDr. Oto Majzlan, PhD.
Oponent: Ing. Tomáš Olšovský, PhD., Mgr. Milan Janák

- **Determinačné znaky druhu**

Stredne veľký chrobák, dlhý 9 – 16 mm. Samičky sú zreteľne mohutnejšie a väčšie ako samčeky. Hlava a štít sú leskločierne, jemne zrnité, na hlave sú po stranách pomerne veľké zlatožlté oči. Krovky sú lesklé, hrubo vrásčito bodkované, modré až modrozelené, zriedkavo fialové až čierne. Bruško a nohy sú čierne. Podobný príbuzný druh *Gaurotes virginea* má bruško červené. Pre determináciu lariev je potrebné zaškolenie špecialistom.

- **Bionómia**

Fuzáča karpatského môžeme najčastejšie zastihnúť na lesných plochách v dolinách a popri vodných tokoch s porastom zemolezu čierneho (*Lonicera nigra*). Tieto kry sú živnou rastlinou pre larvy fuzáča karpatského. Larvy sa vyvíjajú 2 až 3 roky v koreňoch alebo hrubších kmienkoch. Kuklia sa v komôrke pod kôrou. Dospelé fuzáče majú dennú aktivitu a vyskytujú sa v júni a júli na hostiteľskej rastline. Prítomnosť na lokalite sa dá zistiť predovšetkým podľa výletových otvorov a kuklových komôrok na zemoleze. Najbohatšie populácie sú v prirodzene narušených lesných ekosystémoch s menším zatienením (predovšetkým prírodné lesy s nízkym zakmenením, štádiá rozpadu, ekotóny okrajov lesa a rozvoľnené plochy pri potokoch, suťoviská).

- **Rozšírenie**

Karpatský endemit vyskytujúci sa na Slovensku, v Poľsku, Ukrajine a Rumunsku. Vo všetkých spomenutých štátoch je veľmi vzácny a prísne chránený. Je považovaný za preglaciálny relikv.

Na Slovensku obýva montánne oblasti karpatských pohorí. Centrom jeho rozšírenia sú Nízke Tatry a Malá a Veľká Fatra. V Nízkych Tatrách sa vyskytuje hlavne v severnej časti, v oblasti Bieleho a Čierneho Váhu. Nájdený bol aj vo Vysokých Tatrách (Podbanské), v Slovenskom rudohorí, na Liptove a v poslednom období bolo zistených viacero lokalít aj na Poľane, kde má najjužnejší zaznamenaný výskyt. Evidovaný je v 5 územiach európskeho významu, skutočný počet ÚEV, v ktorých sa vyskytuje je určite vyšší.

- **Názov a popis metódy zberu údajov pre realizáciu monitoringu v teréne**

Určenie presnejšej veľkosti populácie fuzáča karpatského je v teréne dosť obtiažne. Nálezy imág sú aj na najznámejších lokalitách výskytu veľmi vzácne. Preto sa monitoring musí sústrediť na identifikáciu druhu podľa pobytových znakov – požerkov, kuklových komôrok a výletových otvorov. Tu je však problém s objektívnym posúdením veku pobytových znakov. Monitoring bude preto náročný na potrebné znalosti o bionómii druhu, dôkladné poznanie pobytových znakov a pozorovacie schopnosti umožňujúce zistiť či má druh na lokalite vitálne populácie.

Realizovať sa bude teda individuálne pozorovanie (VIZUAL) na vymedzených mapovacích plochách o šírke 50 a dĺžke 200 m. Základom bude vizuálna registrácia pobytových znakov, lariev a imág na živnej rastline.

- **Zoznam potrebného vybavenia pre realizáciu monitoringu v teréne**

Papierová, resp. digitálna mapa TMP v adekvátnom mobilnom zariadení, unifikovaný formulár pre realizáciu monitoringu v teréne, teréna lupa so zväčšením do 10x, pero/ceruzka, nôž pinzeta, sklepač, meracie pásmo, ekologická farba, fotoaparát.

- **Čas monitorovania**

Zber dát sa uskutoční v priebehu mesiacov máj až november, kedy sa dajú najpravdepodobnejšie zaznamenať imága spolu s opustenými kuklovými komôrkami. Na tú istú lokalitu sa mapovateľ vracia po 10 dňoch až 3 týždňoch po prvom monitoringu (2 kontroly za sezónu).

- **Spôsob zakladania a fixácie TML (ak je potrebná) a trvalých plôch (miest samplingu) vnútri TML**

TML budú predstavovať vybrané orografické celky v podhorskom až horskom pásme v severnej polovici územia Slovenska s vhodnými biotopmi druhu (smrekové a zmiešané lesy so zemolezom čiernym).

V každej TML bude vybraných 3 – 5 TMP, ktoré budú mať jednoznačné označenie (číslovanie). Jednotlivé TMP budú predstavovať vybrané lesné dielce s celkovou výmerou 20 až 100 ha. Mapovateľ dostane vytlačenú mapu jednotlivých TMP s hranicami lesných dielcov, vrstevnicami, vodnými tokmi a taktiež i digitálnu formu jednotlivých TMP vo forme polygónov uložených v GPS. Na zber údajov v TMP sa použije metóda, kedy v každej TMP budú vhodne zvolené dve mapovacie plochy. Bude ich navrhovať mapovateľ priamo v teréne na základe terénnych špecifik jednotlivých TMP.

Pri navrhovaní mapovacích plôch jednotlivých TMP budú platiť nasledovné zásady:

- Plochy budú veľké 50 x 200 m (1 ha) pričom dlhšia strana bude situovaná po vrstevniciach alebo kolmo na ne podľa konfigurácie terénu a vhodnosti biotopu (počtu a rozmiestnenia starších jedincov zemolezu čierneho).
- Mapovateľ zameria v teréne navrhnutú mapovaciu plochu pomocou GPS a vyznačí ju dohodnutým spôsobom v teréne (farbou alebo páskami).

Pri zakladaní TMP nie je potrebné vykonávať fixovanie v teréne pomocou nijakých predmetov, hranica TMP bude tvorená viacerými lesnými dielcami, ktorých vonkajšie hranice budú totožné s hranicou TMP. Každá TMP bude obsahovať presne definované mapovacie plochy, ktoré navrhne a vymedzí mapovateľ. Mapovacia plocha bude zameraná pomocou GPS a vyznačená v teréne, tak aby sa monitoring mohol zopakovať v priebehu ďalších rokov.

- **Podrobný opis metódy (postup) výkonu monitoringu s postupnosťou krokov a spôsobom manipulácie s druhmi**

Pri práci v teréne sa bude každý (zaškolený) pracovník orientovať na základe mapových podkladov pre každú TMP, resp. GPS zariadenia. Pracovník vykonávajúci monitoring si pred príchodom do terénu na TMP v kancelárii podrobne preštuduje mapové podklady, prístupové cesty, členitosť terénu, prípadné terénne prekážky (bralá, vodné prekážky ap.).

Po príchode do TMP mapovateľ prejde najlepšie celú jej plochu a vytypuje 3 najlepšie a najcharakteristickejšie miesta s významnejším výskytom zemolezu. Snaží sa vybrať rôzne typy prostredia, ak je to možné (napr. suťovisko, miesto pri potoku, okraj porastu, miesto so štádiom rozpadu a pod.). Na týchto miestach vytýči mapovacie plochy 50x 200 m, vyznačí ich vhodným spôsobom a zameria GPS prístrojom.

Potom mapovateľ začne so zisťovaním prítomnosti druhu na lokalite. Začne s opatrným obhliadaním jedincov zemolezov. Imága sedia na listoch, alebo kmienkoch zemolezov. V prípade pozitívneho nálezu jedince zaznamená aj s rozlíšením pohlaví.

Ďalej pristípi k obhliadke pobytových znakov na jednotlivých kmienkoch (hrubých min. 3 cm), pričom vyhľadáva predovšetkým čerstvo opustené kuklové komôrky. Ich identifikácia nie je jednoduchá, pozornosť treba zamerať na drvinky (ktoré však môžu po daždi chýbať) a ďalšie postrehnuteľné „známky čerstvosti“. Všetky kríky s nálezom imág a čerstvých požerkov podrobne zaznamenáva (s číslovaním) a zameriava GPS so zakresľovaním približnej polohy v rámci mapovacej plochy, aby sa dali v nasledujúcich rokoch vyhľadať (vhodné tiež farebne označiť).

V prípade negatívneho výsledku zistenia prítomnosti imág a čerstvých pobytových znakov môže mapovateľ overiť aktuálnu prítomnosť druhu aj vyhľadávaním larvy sledovaného druhu (jemné

olupovanie zdurených miest zemolezu nožom). Pri prvom pozitívnom náleze s vyhľadávaním lariev na mapovacej ploche končíme. Nakoniec zaznamená celkový počet kríkov s požerkami (čerstvými aj starými).

Na lokalitu sa vracia po 10 dňoch až 3 týždňoch po prvom monitoringu (2 kontroly za sezónu).

- **Špecifické situácie monitoringu druhu a spôsob ich riešenia**

Vzhľadom na biotopovú väzbu fuzáča karpatského môžu nastať problémy v TMP resp. mapovacej ploche, kde počas monitorovacieho obdobia príde k výraznému lesohospodárskemu alebo inému zákroku, ktorý zásadným spôsobom zmení štruktúru lesa, najmä zničením podrastu. V takomto prípade bude nutné založiť novú TMP v najbližšej možnej vzdialenosti od pôvodnej TMP. V takomto prípade však bude na pôvodných TMP vykonaný kontrolný monitoring v 3-ročných intervaloch. Ak dôjde k tejto situácii, je nutné zaznačiť všetky podrobnosti danej situácie do formulára pre realizáciu monitoringu v teréne a bezprostredne kontaktovať koordinátora, resp. pracovníka zodpovedného za vyhodnotenie údajov zo všetkých TMP.

- **Spôsob zápisu, spracovania a vyhodnotenia údajov z TML**

Parametre, ktoré to budú dovoľovať budú do formulára zaznamenané priamo v teréne (prezencia, počet, výskyt ostatných významných druhov, údaje o poraste). Zápis všetkých položiek formulára bude možný až niekoľko dní po vyhodnotení terénnych vzoriek, keď po determinovaní získaného materiálu bude možné urobiť zoznam všetkých zistených druhov vyskytujúcich sa na lokalite. Následne bude vyplnený aj elektronický formulár.

1. Odhad kvality populácie druhu

Údaje o populačnej ekológii a celkovom rozšírení fuzáča karpatského na Slovensku chýbajú. Doteraz sa nevykonávalo celoplošné sieťové mapovanie druhu. Preto nie je možný ani hrubý odhad kvality populácie druhu za daných podmienok na Slovensku. Dáta získané pri monitoringu na jednotlivých TML a TMP pravdepodobne nebudú postačovať na kvalifikovaný odhad stav populácie monitorovaného druhu na celom Slovensku. Nutný by bol komplexný monitoring s podstatne vyššou frekvenciou návštev a počtu TMP. Takýto monitoring by bolo vhodné zaviesť po uplynutí troch rokov na lokalitách, kde by sa preukázala stála prítomnosť druhu a kde by bolo možné použiť aj odlišné metodiky.

Na odhad kvality populácie fuzáča karpatského budú slúžiť:

1. Frekvencia (relatívna početnosť) aktuálne obsadených kríkov (f_i): - bude udávaná za každú TML, neskôr sa budú dáta extrapolovať na daný bioregión v rámci Slovenska.

$$f_i = \frac{N_{S_{obs}}}{n_{cel}}$$

$N_{S_{obs}}$ – celkový počet aktuálne obsadených kríkov

n_{cel} – celkový počet zkúmaných kríkov (nad 3 cm)

2. Odhad celkového počtu obsadených kmeňov na TML ($N_{S_{exp}}$): - bude udávaný za každú TML, neskôr sa budú dáta extrapolovať na daný bioregión v rámci Slovenska.

Odhad celkového počtu obsadených kríkov v rámci TML, bude vyrátaný ako priemer zo všetkých TMP, ktoré sa nachádzajú v danej TML. Celkový počet obsadených kríkov sa preráta na plochu 1 ha.

3. Priemerný počet imág/lariev fuzáča karpatského: - bude udávaný za každú TML, neskôr sa budú dáta extrapolovať na daný bioregión v rámci Slovenska. (larva max. 1 na mapovaciu plochu, viď metodika vyššie)

Kvalita populácie druhu sa bude posudzovať na TML základe celkovej frekvencie obsadených kmienkov zemolezu a odhadu celkového počtu aktuálne obsadených kríkov nasledovne:

Tab. č. 1: Hodnotenie kvality populácie fuzáča karpatského na TML

Hodnotenie stavu populácie	Frekvencia obsadených kríkov	Odhad celkového počtu obsadených kmeňov na ploche 1 ha	Priemerný počet lariev/imág na mapovaciu plochu
dobrý stav populácie	0,2 - 1	viac ako 10 kríkov na 1 ha	viac ako 3 na mapovacej ploche
nevyhovujúci stav populácie	menej ako 0,2	1 – 10 kríkov na 1 ha	1 – 3 na mapovacej ploche
zlý stav populácie	druh nezaznamenaný	žiadne obsadené kríky	druh nezaznamenaný

2. Hodnotenie kvality biotopu druhu

Pri hodnotení biotopu sa bude sledovať nasledovné:

Drevinové zloženie v okolí: odhadne sa percentuálne zastúpenie listnatých a ihličnatých drevín v danej mapovacej línii v rámci každej TMP a taktiež i forma zmiešania drevín, dreviny sa môžu nachádzať jednotlivo, v skupinách alebo plošne.

Priestorová výstavba biotopu: popíše sa štruktúra porastu (horizontálna, vertikálna ap.), predovšetkým pokryvnosť spodnej etáže (kríkov), zápoj a tiež sa uvedie veková štruktúra biotopu.

Výskyt starých jedincov zemolezu Stručne sa uvedie približný počet jedincov zemolezu vhodných na vývoj druhu v najbližších rokoch a ich rozmiestnenie.

Tab. č. 2: Hodnotenie kvality biotopu fuzáča karpatského na TML

Hodnotenie kvality biotopu	Stav biotopu	Režim na lokalite
dobrá	Lesné biotopy sa vyznačujú výrazne diferencovanou vekovou a výškovou štruktúrou s bohatým podrastom krovín. Výskyt min. 5 starších jedincov zemolezu čierneho (priemer nad 3 cm) na 1 ha.	Biotopy lokálnych populácií druhu zaberajú na lokalite ucelenú plochu o výmere viac ako 50 ha. Na lokalite sa nachádza dostatok mladších jedincov zemolezu, ktoré môžu byť v budúcnosti potenciálne vhodné pre obsadenie týmto druhom.
nevyhovujúca	Lesné biotopy sa vyznačujú výrazne horizontálnou štruktúrou. Porasty sú prevažne rovnoveké, výškovo málo členité. Krovitá etáž je slabo vyvinutá. Na lokalite sa priemerne na ploche 1 ha nachádza 1 - 4	Biotopy lokálnych populácií druhu zaberajú na lokalite ucelenú plochu o výmere 15 - 50 ha. Na lokalite sa priemerne nachádza < 2 starých jedincov zemolezu s na ploche 1 ha a malé množstvo mladších jedincov zemolezu, ktoré môžu byť v budúcnosti

	starších jedincov zemolezu.	potenciálne vhodné pre obsadenie týmto druhom.
zlá	Štruktúra biotopov je výrazne rovnoveká so zmeneným drevinovým zložením v prospech monokultúr smreka. Na lokalite sa nenachádzajú staršie jedince zemolezu.	Biotopy lokálnych populácií majú výmeru < 15 ha. Na lokalite sa nachádza priemerne menej ako 1 starý jedinec zemolezu na ploche 1 ha. a žiadne alebo veľmi ojedinelé jedince mladších zemolezov, ktoré môžu byť v budúcnosti potenciálne vhodné pre obsadenie týmto druhom.

3. Hodnotenie vyhliadok biotopu na lokalite

Tab. č. 3: Hodnotenie vyhliadok biotopu na TML

Hodnotenie vyhliadok biotopu na lokalite	Ohrozenie
dobrá	Žiadne. V prípade lesných biotopov ide o biotopy bez výraznej lesohospodárskej činnosti. Lesné porasty sú zaradené do kategórie ochranných lesov, mchú alebo sa nachádzajú na málo prístupných miestach. Nevykonávajú sa asanačné výrubu starých odumierajúcich stromov ani obnovné ťažby. Antropogénne škodlivé činitele absentujú a podrast krovín je v minimálnej miere poškodzovaný.
nevyhovujúca	V prípade lesných biotopov je územie lesohospodársky využívané, v dôsledku čoho sa mení veková a priestorová štruktúra biotopov. Pri obnovných ťažbách porastov sa používajú prírode šetrnejšie spôsoby obnovy lesa maloplošnými obnovnými prvkami poprípade sa realizuje len jednotlivý výber. Krovinná etáž je poškodzovaná ťažbou v malej miere. Vyťažené časti porastov sú zalesňované stanovištne pôvodnými druhmi drevín v zastúpení aspoň 50 %.
zlá	V prípade lesných biotopov dochádza k postupnej zmene štruktúry biotopov v dôsledku intenzívnej lesohospodárskej činnosti a asanačných výrubov. Pri obnove porastov sa uplatňujú drastickéjšie spôsoby, najmä holoruby. Biotopy sú premieňané na smrekové monokultúry, alebo porasty nepôvodných často invázných druhov drevín. Ťažbou dreva býva často úplne zbičená aj krovinná etáž.

1. Návrh unifikovaného formulára pre realizáciu monitoringu v teréne

--	--	--	--	--	--

Kód TML – kód v tvare “TML_XXXX_000”, kde XXXX predstavuje kód biotopu (podľa Príloh II, IV a V Smernice o biotopoch), ktorý je predmetom monitorovania na TML, a 000 je poradové číslo TML pre daný biotop. Pole je povinné a pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Kód a názov druhu – kód a plný názov uvedený v Prílohách II, IV a V Smernice o biotopoch. Pole je povinné a pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Plocha TML – plocha v metroch štvorcových vyrátaná z GISu. Pole je povinné a pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Meno mapovateľa – meno terénneho mapovateľa danej TML. Pole je povinné. Pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Súradnice stredu TML – súradnice (zemepisná dĺžka x zemepisná šírka) stredu TML vyrátané z GISu v systéme WGS-84 v desatinných stupňoch. Pole je povinné. Pri tlačení formulára z prostredia KIMS-u je vyplnené automaticky.

Dátum – dátum terénneho monitorovania. Pole je povinné.

Názov lokality – ak je známy názov územia, v ktorom sa TML nachádza, tak zapíšeme názov lokality. Pole nie je povinné.

Typ biotopu druhu (Kód podľa Katalógu biotopov, alebo opis): – kód biotopu podľa Katalógu biotopov (STANOVÁ, VALACHOVIČ 2002) alebo jeho opis, ktorý je miestom výskytu a prežívania monitorovaného druhu. Pole je povinné.

Kvalita biotopu druhu na lokalite (v % z celkovej plochy TML) – pre každú z troch kategórií kvality biotopu („dobrá“, „nevyhovujúca“, „zlá“) stanovíme jej percentuálny podiel z celkovej plochy TML. Kvalita sa hodnotí na základe expertného odhadu. Pole je povinné.

Súčasná a budúce aktivity ovplyvňujúce TML

Ak sa na lokalite vyskytujú aktivity, alebo vieme o potenciálnych aktivitách ovplyvňujúcich lokalitu, tak tieto údaje sú povinné.

Aktivita na lokalite (kód podľa ŠDF) – zapisujeme kódy aktivít a ohrození uvedených v prílohe 2 tohto dokumentu, ktoré sa aktuálne, alebo potenciálne vyskytujú na ploche TML.

Miera vplyvu Vysoká/Stredná/Nízka – zapíšeme kategóriu miery vplyvu danej aktivity na TML

% plochy – percento plochy, ktoré je pod súčasným prípadne budúcim vplyvom danej aktivity

±Vplyv / ±Budúci vplyv – Kategóriu „Vplyv“ (skratka „V“) zaznačíme vtedy, keď daná aktivita aktuálne ovplyvňuje TML. Ak sa jedná o negatívny vplyv, označíme to znamienkom mínus („-V“). V prípade, že ide o pozitívny vplyv, označíme ho znamienkom plus („+V“). Ak máme vedomosti o aktivitách, ktoré v budúcnosti môžu vplývať na TML, tak pre tieto aktivity zapíšeme kategóriu „Budúci vplyv“ (skratka „B“). Podobne „+B“ pre pozitívne potenciálne vplyvy a „-B“ pre negatívne.

Vyhliadky biotopu druhu do budúcnosti na lokalite (v % z celkovej plochy TML) – pre každú z troch kategórií stavov vyhliadok do budúcnosti pre biotop monitorovaného druhu („dobré“, „nevyhovujúce“, „zlé“) stanovíme ich percentuálny podiel z celkovej plochy biotopu. Pole je povinné.

Kvalita populácie druhu na lokalite – vyberie sa jedna z kategórií kvality druhovej populácie („dobrá“, „nevyhovujúca“, „zlá“). Kvalita sa hodnotí na základe expertného odhadu. Pole je povinné.

Počasia – uvádzame jednu alebo viac kategórií počasia počas pobytu na TML: slnečno, polojasno, polooblačno, oblačno, mrholenie, dážď.

Pole je povinné.

Názov súboru fotky – názov súboru s fotografiou lokality uloženého vo fotoaparáte pre ľahšiu identifikáciu konkrétneho obrázka pri jeho nahrávaní do KIMS

Pole je povinné.

Súradnice fotky (long./lat.) – GPS súradnice identifikujúce miesto, kde bola robená fotografia TML, zaznamenané v systéme WGS-84 v desatinných stupňoch.

Pole je povinné.

Text k fotke – Text bližšie opisujúci fotku.

Pole nie je povinné.

Iné fotografie v rámci TML

Priestor pre evidovanie ďalších relevantných fotografií z TML (napríklad fotografie druhu)

Názov súboru fotky – názov súboru fotografie uloženého vo fotoaparáte pre ľahšiu identifikáciu konkrétneho obrázka pri jeho nahrávaní do KIMS

Objekt fotenia – heslovitý opis objektu fotenia

TMP (miesta samplingu) v rámci TML

V prípade, že identifikácia monitorovaných druhov sa nedeje na celej ploche TML, ale len na vybraných plochách (tzv. TMP), tak pre tieto plochy zapisujeme nasledovné povinné parametre:

č. TMP – poradové číslo TMP v rámci TML.

Súradnice TMP (long./lat.) – GPS súradnice identifikujúce ľavý-dolný roh TMP (v priestorovom zmysle, keď mapovateľ stojí na hranici TMP a je k nej otočený tvárou, protiľahlá hranica TMP je vtedy považovaná za „hornú“) zaznamenané v systéme WGS-84 v desatinných stupňoch.

Rozmery TMP (š. x d.) v m – Rozmery založenej TMP v tvare šírka x dĺžka v metroch. Šírka je rozmer v smere x-ovej osi od ľavého-dolného rohu a dĺžka je rozmer v smere y-ovej osi od ľavého-dolného rohu (v priestorovom zmysle ako pri položke „Súradnice TMP“).

Fixácia TMP – zapisujeme materiál, prípadne spôsob, akým fixujeme (označujeme) ľavý-dolný a pravý-horný roh TMP v teréne a skratkou zaznačíme aj orientáciu smeru od ľavého-dolného k pravému-hornému rohu TMP. Príklad: zápis "roxor SV" znamená, že na fixovanie boli použité železné roxorové tyče a pravý-horný roh je v smere severo-východne od ľavého-dolného rohu TMP.

Názov súboru fotky – názov súboru s fotografiou lokality uloženého vo fotoaparáte pre ľahšiu identifikáciu konkrétneho obrázka pri jeho nahrávaní do KIMS

Poznámka – priestor pre ďalšie relevantné doplňujúce informácie

Pole nie je povinné.

Zoznam taxónov, ich početnosti a charakteristiky nálezov

Pre každú TML je potrebné zapísať názvy taxónov druhov identifikovaných pri zbere dát patriacich do rovnakej skupiny ako monitorovaný druh.

Názov taxónu – platný názov taxónu – pole je povinné

č. TMP – číslo TMP, v ktorej bol druh zistený

Početnosť v TMP – početnosť taxónu **len** v rámci TMP, vyjadrená počtom jedincov, prípadne plochou (podľa metodiky) – pole je povinné v prípade založenia TMP

Početnosť v TML – početnosť taxónu k **celej** TML, vyjadrená počtom jedincov, prípadne plochou (podľa metodiky) – pole je povinné

Spôsob zberu – v zmysle metodiky monitoringu pre daný druh

Charakteristika – charakteristika nálezu druhu, ktorú vyberieme zo Zoznamu charakteristík nálezov zoologických druhov podľa ISTB (Príloha 3) – pole je povinné pre zoologické nálezy

Príloha 1. Zoznam použitých skratiek

Abnd – abundancia (pokryvnosť)

GPS - Global Positioning System - Globálny systém určenia polohy

KIMS – Komplexný informačný a monitorovací systém

long. – longitude – zemepisná dĺžka – x-ová súradnica

lat. – latitude – zemepisná šírka – y-ová súradnica

ŠDF – Štandardný dátový formulár území sústavy Natura 2000

TML – trvalá monitorovacia lokalita

TMP – trvalá monitorovacia plocha

WGS-84 - World Geodetic System 1984 - geodetický štandard súradnicového systému

Príloha 2. Zoznam aktivít a ohrození

A	poľnohospodárstvo	B02.02	holorub
A01	pestovanie	B02.03	odstránenie porastu
A02	zmena v spôsoboch obhospodarovania	B02.04	odstránenie sušiny
A02.01	intenzifikácia poľnohospodárstva	B02.05	neintenzívne
A02.02	zmena plodiny	B02.06	stenčovanie vrstvy lesa
A02.03	premena trávnej vegetácie na ornú pôdu	B03	využitie bez výsadby
A03	kosenie	B04	používanie pesticídov, hormónov a chemikálií v lesníctve
A03.01	intenzívne kosenie alebo intenzifikácia	B05	používanie hnojív
A03.02	neintenzívne kosenie	B06	pasenie v lese
A03.03	opustenie pôdy / nedostatok kosenia	B07	lesnícke aktivity nešpecifikované vyššie
A04	pasenie	C	baníctvo, ťažba materiálu, výroba energie
A04.01	intenzívne pasenie	C01	baníctvo a lomy
A04.01.01	intenzívne pasenie - hovädzí dobytok	C01.01	ťažba piesku a štrku
A04.01.02	intenzívne pasenie - ovce	C01.01.01	lomy
A04.01.03	intenzívne pasenie - kone	C01.01.02	odstraňovanie plážových sedimentov
A04.01.04	intenzívne pasenie - kozy	C01.02	ťažba hliny a ílu
A04.01.05	intenzívne pasenie - zmiešaný dobytok	C01.03	ťažba rašeliny
A04.02	neintenzívne pasenie	C01.03.01	ručná ťažba rašeliny
A04.02.01	neintenzívne pasenie - hovädzí dobytok	C01.03.02	mechanické odstraňovanie rašeliny
A04.02.02	neintenzívne pasenie - ovce	C01.04	bane
A04.02.03	neintenzívne pasenie - kone	C01.04.01	povrchové bane
A04.02.04	neintenzívne pasenie - kozy	C01.04.02	podzemné bane
A04.02.05	neintenzívne pasenie - zmiešaný dobytok	C01.05	práce so soľou
A04.03	opustenie pasenia, nedostatočné pasenie	C01.06	geotechnický prieskum
A05	chov dobytky (bez pasenia)	C01.07	baníctvo a ťažba nešpecifikované vyššie
A05.01	chov zvierat	C02	ťažba ropy, alebo plynu
A05.02	kŕmenie zvierat	C02.01	prieskumné vrty
A05.03	nedostatok chovu dobytky	C02.02	výrobné vrty
A06.01	jednoročné plodiny pre produkciu potravy	C02.05	vrtná loď
A06.01.01	intenzívne jednoročné plodiny pre produkciu potravy / intenzifikácia	C03	využívanie obnoviteľných zdrojov energie
A06.01.02	neintenzívne jednoročné plodiny pre produkciu potravy	C03.01	výroba geotermálnej energie
A06.03	produkcia bioplynu	C03.02	výroba solárnej energie
A06.04	zrušenie pestovania plodín	C03.03	výroba veternej energie
A07	používanie pesticídov, hormónov a chemikálií	C03.04	prílivová energia
A08	hnojenie	D	doprava a komunikácie
A09	zavlažovanie	D01	dopravné siete
A10	zmena štruktúry poľnohospodárskej pôdy	D01.01	chodníky, poľné cesty, cyklotrasy
A10.01	odstránenie živých plotov, krovín a mladiny	D01.02	cesty, rýchlostné komunikácie
A10.02	odstránenie kamenných stien a násypov	D01.03	parkovacie miesta
A11	poľnohospodárske aktivity nešpecifikované vyššie	D01.04	železnice
B	lesníctvo	D01.05	most, viadukt
B01	výsadba stromov	D01.06	tunel
B01.01	výsadba stromov - pôvodné druhy	D02	úžitkové vedenia
B01.02	výsadba stromov - nepôvodné druhy	D02.01	elektrické a telefónne vedenie
B02	manažment lesa	D02.01.01	visuté elektrické a telefónne vedenie
B02.01	výsadba po rube	D02.01.02	podzemné elektrické a telefónne vedenie
B02.01.01	výsadba po rube - pôvodné druhy	D02.02	potrubia
B02.01.02	výsadba po rube - nepôvodné druhy	D02.03	komunikačné stožiare a antény
		D02.09	iný spôsob transportu energie
		D03	lodné cesty, prístavy, prístavné stavby
		D03.01	prístavy
		D03.01.01	kízačky
		D03.01.02	turistické prístavy alebo rekreačné miesta
		D03.01.03	rybárske prístavy
		D03.01.04	priemyselné prístavy

D03.02	lodné cesty	F05.05	streľba
D03.02.01	cesty nákladnej lodnej dopravy	F05.06	odber pre účely zberu
D03.02.02	lodné trajekty (vysokorychlostné)	F05.07	iné
D03.03	prístavné stavby	F06	poľovníctvo, rybárstvo alebo zber nešpecifikovaný vyššie
D04	letiská, letecké cesty	F06.01	poľovná zver / chovná vtáčia stanica
D04.01	letisko	G	ľudské vplyvy
D04.02	aerodrom, heliport	G01	outdoorové, športové a rekreačné aktivity
D04.03	letecké cesty	G01.01	potápanie
D05	vylepšený prístup na lokalitu	G01.01.01	motorizované potápanie
D06	iné spôsoby dopravy	G01.01.02	bezmotorizované potápanie
E	urbanizácia, sídla a rozvoj	G01.02	pešia turistika, jazdectvo a bezmotorové zariadenia
E01	urbanizované územia a ľudské sídla	G01.03	motorizované zariadenia
E01.01	súvislá urbanizácia	G01.03.01	pravidelné motorizované riadenie
E01.02	nesúvislá urbanizácia	G01.03.02	off-road motorizované riadenie
E01.03	rozptýlené osídlenie	G01.04	alpinizmus, skalolezectvo, jaskyniarstvo
E01.04	iné typy osídlenia	G01.04.01	alpinizmus a skalolezectvo
E02	priemyselné a obchodné plochy	G01.04.02	jaskyniarstvo
E02.01	továrne	G01.04.03	rekreačné návštevy jaskýň
E02.02	sklady	G01.05	lietanie, paragliding, lietanie balónov
E02.03	iné priemyselné/obchodné plochy	G01.06	lyžovanie, skialpinizmus
E03	vypúšťanie znečisťujúcich látok	G01.07	šnorchlovanie
E03.01	nakladanie s komunálnym odpadom	G01.08	iné outdoorové a rekreačné aktivity
E03.02	nakladanie s priemyselným odpadom	G02	športové a rekreačné štruktúry
E03.03	nakladanie s inertnými materiálmi	G02.01	golfové ihrisko
E03.04	iné vypúšťanie znečisťujúcich látok	G02.02	lyžiarske stredisko
E04	stavby, budovy v krajine	G02.03	štadión
E04.01	poľnohospodárske stavby	G02.04	okruh
E04.02	vojenské stavby	G02.05	jazdiareň
E05	skladovanie materiálov	G02.06	zábavný park
E06	iné aktivity spojené s urbanizáciou a priemyslom	G02.07	ihrisko
E06.01	demolície budov a stavieb	G02.08	kemping
E06.02	rekonštrukcia, obnova budov	G02.09	pozorovanie prírody
F	využívanie biologických zdrojov iných ako poľnohospodárstvo a lesníctvo	G02.10	iné športové / rekreačné zariadenia
F01	morský a sladkovodný chov rýb	G03	informačné centrá
F01.01	intenzívny chov rýb	G04	vojenské využitie
F02.01	profesionálny pasívny rybolov	G04.01	vojenská aktivita
F02.01.01	rybolov na mieste	G04.02	zrušenie využívania na vojenské účely
F02.01.02	rybolov so sieťami	G05	iné ľudské vplyvy
F02.02	profesionálny aktívny rybolov	G05.01	zošľapávanie, nadmerné využívanie pobrežná abrázia, mechanické porušovanie morského dna
F02.02.02	rybolov s vlečnými sieťami	G05.02	vandalizmus
F02.03	rekreačný rybolov	G05.03	intenzívne upratovanie verejných pláží / čistenie pláží
F03	poľovníctvo a odchyt divej zveri (suchozemskej)	G05.04	odstraňovanie stromov lemujúcich cesty z bezpečnostných dôvodov
F03.01	poľovníctvo	G05.05	chýbanie nesprávne nastavených opatrení ochrany prírody
F03.01.01	škody spôsobené poľnou zverou	G05.06	zatvorenie jaskýň a galérií
F03.02	odchyt, odstránenie fauny (suchozemskej)	G05.07	oplotenie
F03.02.01	zber (hmyz, plazy, obojživelníky)	G05.08	zvýšené prehustenie lietadiel
F03.02.02	vyberanie hniezd	G05.09	smrť alebo zranenie spôsobené zrážkou
F03.02.03	kladenie pascí, otrávených návnad, pytliactvo	G05.10	znečistenie
F03.02.04	kontrola predátormi	G05.11	znečistenie povrchových vôd
F03.02.05	náhodný odchyt	H	znečistenie povrchových vôd
F03.02.09	iné formy odchytu fauny	H01	znečistenie povrchových vôd priemyselnými podnikmi
F04	zber, odstraňovanie rastlín, všeobecne	H01.01	znečistenie povrchových vôd zvýšeným prietokom
F04.01	drancovanie floristických lokalít	H01.02	iné bodové znečistenie povrchových vôd
F04.02	zber (huby, lišajníky, ostružiny, atď.)	H01.03	
F04.02.02	ručný zber		
F05	ilegálny zber / odchyt morskej fauny		
F05.01	dynamit		
F05.02	zber mušlí		
F05.03	jedy		
F05.04	pytliactvo		

H01.04	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené urbanizáciou	I01	druhovú inváziu
H01.05	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené poľnohospodárstvom a lesníckymi aktivitami	I02	problémové pôvodné druhy
H01.06	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené dopravou a infraštruktúrou, ktorá nie je napojená na kanalizáciu	I03	zavedenie genetického materiálu, GMO
H01.07	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené opustenými priemyselnými lokalitami	I03.01	genetické znečistenie (fauna)
H01.08	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené komunálnym odpadom a odpadovými vodami	I03.02	genetické znečistenie (flóra)
H01.09	rozptýlené znečistenie povrchových vôd spôsobené inými vplyvmi	J	prírodné zmeny systému
H02	znečistenie podzemných vôd (bodové a rozptýlené zdroje)	J01	požiar a potlačenie požiaru
H02.01	znečistenie podzemných vôd spôsobené únikmi z kontaminovaných lokalít	J01.01	vyhorenie
H02.02	znečistenie podzemných vôd spôsobené únikmi zo skládky	J01.02	potlačenie prírodných požiarov
H02.03	znečistenie podzemných vôd súvisiace s infraštruktúrou ropného priemyslu	J01.03	nedostatok požiarov
H02.04	znečistenie podzemných vôd spôsobené únikom vody z baníctva	J02	iné človekom vyvolané zmeny v hydrologických podmienkach
H02.06	rozptýlené znečistenie podzemných vôd spôsobené poľnohospodárstvom a lesníckymi aktivitami	J02.01	zazemňovanie, rekultivácie a vysušovanie, všeobecne
H02.07	rozptýlené znečistenie podzemných vôd spôsobené	J02.01.01	poldre
H02.08	rozptýlené znečistenie spôsobené urbanizmom	J02.01.02	rekultivácie mokradí
H03	znečistenie morskej vody	J02.01.03	zasypanie priekop, kanálov, jazierok, rybníkov, atď.
H03.01	ropné škvrny v mori	J02.01.04	rekultivácia baní
H03.02	únik toxických chemikálií z látok uskladnených v mori	J02.02	odstraňovanie sedimentov
H03.02.01	nesyntetická zložka znečistenia	J02.02.01	bagrovanie / odstránenie riečnych sedimentov
H03.02.02	syntetická zložka znečistenia	J02.02.02	pobrežné bagrovanie
H03.02.03	rádioaktívne znečistenie	J02.03	budovanie kanálov
H03.02.04	vplyv iných látok (napr. kvapalných, plyných)	J02.03.02	budovanie kanálov
H03.03	morské makro-znečistenie (napr. plastové tašky)	J02.04	zmeny spôsobené záplavami
H04	znečistenie ovzdušia	J02.04.01	záplavy
H04.01	kyslý dážď	J02.04.02	nedostatok záplav
H04.02	vplyv nitrátov	J02.05	zmeny vo vodných tokoch, všeobecne
H04.03	iné znečistenie ovzdušia	J02.05.01	modifikácie vo vodných prietokoch
H05	znečistenie pôdy a pevný odpad	J02.05.02	modifikácie v štruktúre vodných tokov
H05.01	odpadky a pevný odpad	J02.05.03	modifikácie v stojatých vodách
H06	prírastok energie	J02.05.04	zásobárne vody
H06.01	hluková záťaž	J02.05.05	malé vodné elektrárne
H06.01.01	bodový zdroj, alebo nepravidelná hluková záťaž	J02.11	smetiská, skladovanie vybagrovaných usadenín
H06.01.02	rozptýlená alebo pravidelná hluková záťaž	J02.12	hrádze, upravené brehy všeobecne
H06.02	svetelné znečistenie	J02.12.02	hrádze a zábrany proti povodniam vo vnútrozemských vodných systémoch
H06.03	oteplňovanie vodných telies	J02.14	zmenená kvalita vody spôsobená antropogénnymi zmenami salinity
H06.04	elektromagnetické zmeny	J02.15	iné zmeny hydraulických podmienok spôsobené človekom
H06.05	seizmické výbuchy	J03	iné zmeny ekosystému
H07	iné formy znečistenia	J03.02.01	znižovanie možnosti migrácie / migračné bariéry
I	invazívne alebo inak problematické druhy	J03.02.02	znižovanie rozptylu
		J03.02.03	znižovanie genetickej výmeny
		J03.03	znižovanie, nedostatok v prevencii proti erózii
		J03.04	aplikácia výskumu spôsobujúceho poškodzovanie
		K	prírodné biotické a abiotické procesy (okrem katastrof)
		K01	abiotické (pomalé) prírodné procesy
		K01.01	erózia
		K01.02	zazemňovanie
		K01.03	vysušovanie
		K01.04	zavodňovanie
		K01.05	zasoľovanie pôdy
		K02	biologické procesy
		K02.01	sukcesia
		K02.02	akumulácia organického materiálu

K02.03	eutrofizácia (prirodzená)	L06	podzemné zosuvy
K02.04	acidifikácia (prirodzená)	L07	búrky
K03	medzidruhové vzťahy (fauna)	L08	záplavy (prírodné procesy)
K03.01	súťaživosť (fauna)	L09	prírodný požiar
K03.02	parazitizmus (fauna)	L10	iné prírodné katastrofy
K03.03	začiatok choroby (mikrobiálne patogénne látky)	M	klimatická zmena
K03.04	predátorstvo	M01	zmeny abiotických podmienok
K03.05	antagonizmus podnietený rozvojom druhov	M01.01	zmena teploty (napr. vzostup teploty a extrémny)
K03.06	antagonizmus s domácimi zvieratami	M01.02	suchá a nedostatok zrážok
K03.07	iné formy medzidruhovej súťaživosti	M01.03	záplavy a vzostup zrážok
K04	medzidruhové vzťahy (flóra)	M01.04	zmeny pH
K04.01	súťaživosť (flóra)	M01.05	zmeny prúdenia (sladkovodné, prílivové, oceánske)
K04.02	parazitizmus (flóra)	M01.06	zmeny vlnenia
K04.03	začiatok choroby (mikrobiálne patogénne látky)	M01.07	zmeny hladiny mora
K04.05	škody spôsobené hlodavcami (vrátane poľovnej zveri)	M02	zmeny biotických podmienok
K06	iné formy alebo kombinácie foriem medzidruhovej súťaživosti (flóra)	M02.01	zmena biotopu
L	prírodné katastrofy	M02.02	desynchronizácia procesov
L01	sopečná aktivita	M02.03	vyhynutie druhov
L02	prílivová vlna, tsunami	M02.04	migrácia druhov
L03	zemetrasenie	U	neznáme ohrozenia
L04	lavína	X	žiadne ohrozenia
L05	zosuvy pôdy	XE	ohrozenia z územia mimo EÚ
		XO	ohrozenia z územia mimo členského štátu

Príloha 3. Zoznam charakteristík nálezov

IMAGO – imágo, dospelý jedinec – Posledné štádium vývoja.

KUKLA – nález kukly – Nález kukly - podobne ako nález vajíčok vypovedá o využívaní biotopu daným druhom.

LARVA – larválne štádium – Juvenilné, postembryonálne štádium hmyzu (dokonalá premena), vôbec sa nepodobá imágu (napr. chrobáky, motýle). Používa sa aj pre stavovce (žubrienky žiab, larvy mlokov).

MÚMIA – nález uhynutého jedinca, častí chitinóznejších častí tiel chrobákov (kroviek, štítu ap), na základe ktorých sa dá druh determinovať

NEGAT - negatívny výsledok cieľenej kontroly – Negatívny výsledok kontroly výskytu daného druhu. V tomto prípade počet uveďte 0 (nula).

ODCHYT – chytenie živého alebo usmrteného jedinca – Odchyt živého alebo usmrteného jedinca pomocou rôznych odchytočných zariadení.

PARENIE – párenie – Pozorovanie párenia (pre vtáky použite kategóriu C5).

POBYTOVE ZNAKY – stopy po činnosti bez prítomnosti druhu – Nepriame dôkazy výskytu - nález požerkov, výletových otvorov a pod., podľa ktorých sa dá identifikovať druh.

PRESEV – presev – Jedince získané presevom (napr. hrabanky, skalnej sutiny).

TRUS – nález trusu po preimaginárnych štádiách

VIZUAL – vizuálne pozorovanie – Vizuálne pozorovanie, to znamená priame pozorovanie živého jedinca (voľným okom alebo ďalekohľadom) v jeho prirodzenom prostredí bez priameho kontaktu, či chytenia, napríklad letiace jedince, nachádzajúce sa na neprístupných miestach

Použitá literatúra:

MAJZLAN O. 2005: Pseudogaurotina excellens In: POLÁK P. & SAXA A. (eds): Priaznivý stav biotopov a duhov európskeho významu. Manuál k programom starostlivosti o územia.

SLÁMA, E.F.M. 1998: Tesaříkovití (*Cerambycidae*) České republiky a Slovenské republiky (Brouci - *Coleoptera*). Krhanice: 385 pp.

POTOCKÝ, P., 2009: Monitoring chrobákov európskeho významu (*Coleoptera*) v územnej pôsobnosti Správy CHKO Poľana v rokoch 2008 až 2009. (Unpubl.)

POTOCKÝ, P., 2009: Chránené chrobáky (*Coleoptera*) Národného parku Nízke Tatry. In: TURIS P, VIDLIČKA, L., Príroda Nízkych Tatier, Banská Bystrica, 2: p. 191-200.